

הלכות שבת סימן רמה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לז]

מיוחדים לשבת, שבהם מופיעה הבעלות באופן אחר מהאופן בו היא מופיעה בימות החול. וראה מה שכתבנו להלן (ס"ק א).

4) ובאופן החלוקה, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' צ וח"ב סי' סה) שצריך שיהיה רישום מפורט של ההכנסות של יום השבת, השייכות לנכרי, ורישום של ההכנסות של יום החול השייכות לישראל, ורק אם נעשה כן, רשאים הם לחלוק לאחר מכן את ההכנסות בשוה, הן אם אמרו את ההכנסות והחליטו שמתמא שוות הן, והן אם רצו למחול זה לזה, אך אם חולקים את הימים בלא רישום מפורט, בטל התנאי לגמרי, ואין חלוקתם חלוקה, שאין אלא דיבורים בעלמא.

[משנ"ב ס"ק א]

דין שְׂפִידוּעַ שְׂיֵשׁ לְאֵינוֹ-יְהוּדִי חֵלֵק בּוֹ.⁶¹

5) ואף אם אין לנכרי בעסק אלא חלק קטן בלבד, כתב בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' צז) שאין בזה משום מראית העין, ומטעם זה, ישראל שיש לו מסעדה בחוץ לארץ ומעסיק עובד נכרי שמקבל אחוים מהרווחים, כתב הגרי"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"ג סי' לז) שאף על פי שיש בזה משום מראית העין [שהרי אין דרך העולם למסור מסעדה באריסות, אלא רק למנהל עבודה המקבל משכורת קבועה], מימ רשאי הישראל להעסיקו על ידי שיקנה לו בעלות במסעדה אפילו חלק אחד ממאה [ויעשו שטר בעלות ושטר שותפות], ויפרסם את הדבר בין היהודים שבמקום.

ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' עד) הוסיף על פי מה שכתב בשו"ת המהר"ם שיק שם, שיש לפרסם את בעלות הנכרי באופן בולט בשם העסק, וכל זה כשלא היה עד היום שם הישראל בשם העסק, אולם אם הופיע שם הישראל בשם העסק, כתב (שם) שלא יועיל שיסירו את שם הישראל ויכתבו את שם הנכרי בלבד, משום שעדיין יש לחוש שמא יאמרו שהישראל הוא הבעלים בבחיילה, אלא שהחסירו את שמו, ועלול הדבר להביא מכשולות וחילול שבת בעתיד. וראה מה שכתבנו להלן (ס"ק י) בשם הגר"ש אויערבך.

[משנ"ב ס"ק ב]

דִּבְרֵיךָ שֶׁהִתְנוּ בְּתַחֲלָה וְכוּ', וְאֵין הָאֵינוֹ-יְהוּדִי שְׁלוּחַ.⁶¹

6) ועל ידי תנאי זה, כתב השו"ע הרב (ס"ג) שאין לישראל בשבת חלק בשדה כלל, וכמבואר בשו"ת הריב"ש (סי' קנא) שציין הבית יוסף בסוף הסימן. ואם מעסיק הנכרי פועלים שכירי יום בשבת, כתב המהר"ם בנעט (פרשת מרדכי סי' יב) שאסור לשלם להם מכספי השתפות, כיון שבאופן זה נחשבים הם כשליחים של הישראל. ובמניין, שאין נהוג לשלם לפועלים תשלום עבור כל יום אלא משלמים להם תשלום שבועי או חדשי, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' כו) שאם אין הבלד בין גובה התשלום הניתן עבור חמשה ימי עבודה או עבור ששה ימים, אין לחוש לכך.

[משנ"ב ס"ק ג]

וְאֵין אוֹ שְׁלוּחֵי אֶצְמֵל בְּחֹל וְאֶטֶל גַּם-כֵּן כְּנֶגֶד יוֹם שְׁלֵמִי.⁶¹

7) היינו שבתנור די שיאמר לו שיקח את שכר השבת, ואין צריך להתנות עמו על עצם המלאכה, שהרי שכר המלאכה בא מיד עם גמר המלאכה, מה שאין כן בשדה שאין משלמים את השכירות אלא בשעת הקצירה, ואם יאמר לו בשעת התנאי שיקח את שכר השבת, עלול הנכרי להבין שרק שכר השבת יהיה שייך לו, אבל מה שקוצרים לבסוף [שהוא מחמת העבודה בשבת] שייך לשניהם בשווה, ומשום כך צריך הישראל לומר לו בפירוש שגם מלאכת השדה של יום השבת תהא מוטלת עליו בלבד.

המשך בעמוד הבא

דְּוָה אֶסוּר מְשוּם "מְצוּא חֲפָצָךָ"⁶² וְכוּ', אֶכְל אִם אֵינוֹ יוֹשֵׁב שֶׁם אֶלָּא כְּדִי לְשֹׁמֵר אֶת הָאֵינוֹ-יְהוּדִי שְׂלָא יִגְבַּב מִן הַפְּקֵס, מְתָרָם.⁶³

32) ולגבי ישראל שמסר תבואה לנכרי מבעוד יום וקצץ לו שכרו, כתב לקמן (סי' רנב ס"ק מה) שמתור שיטחון הנכרי עבורו בשבת, בתנאי שלא יעמוד הישראל אצלו בומן הטחינה, שבאופן זה נראה הנכרי כשלוחו.

33) ולענין איסור 'ממצוא חפצך' במקום הפסד ממון, כתב לקמן (סי' שז ס"ק א) בשם הב"ח, שמי שיש לו חוב אצל נכרי אנס, ונודע לו שבשבת שהנכרי ילך מהעיר ויתכן שלא ישוב עוד, מותר לו ללכת בשבת לשר כדי שיעכב את הנכרי עד שיפרענו, ואף על פי שיש בזה משום 'ממצוא חפצך', מ"מ במקום הפסד לא גזרו.

סימן רמה

יִשְׂרָאֵל וְאֵינוֹ-יְהוּדִי שֶׁתְּפִין אֵיךְ יִתְנַהֲגוּ בְּשַׁבָּת

[משנ"ב בהקדמה]

אֵיזָה עֵסֶק אוֹ מְלָאכָה בְּשַׁתְּפוֹת עִם הָאֵינוֹ-יְהוּדִי,⁶⁴ שְׂיִתְנוּ מִתְּחִלָּה קֶדֶם שְׁלוּקֻחִין בְּשַׁתְּפוֹת⁶⁵ וְכוּ', וְהִיִּשְׂרָאֵל יִשֵּׁל יוֹם אֶחָד כְּנֶגְדּוֹ, הֵן רַב אוֹ מְעוֹט⁶⁶ וְכוּ', וּבְשַׁעַת הַלְלָה נִתְרַצוּ לְחֵלֵק בְּשִׁנְהָה.

1) ולעשות עסק או שותפות עם נכרי בימות החול, כתב השו"ע לעיל (סי' קנו סי"א וחז"מ סי' קעו סנ"א) שאסור, שמא יתחייב הנכרי שבעה וישבע בעבודה וזה, ויעבור הישראל על 'לא ישמע על פיך'. והרמ"א (או"ח שם) התיר לעשות עסק או שותפות עם נכרי בומן הזה, כיון שהנכרים מתכוונים בשבועתם לשם שמים, אלא שמשתפים עם שם שמים עבודה וזה, ולא מצינו שיש בזה משום 'לפני עור', שהרי אין הם מזהירים על השיתוף.

2) ולענין ישראל ונכרי שיש להם תנור אפיה בשותפות, ורוצה הנכרי לאפות בו חמץ בפסח, כתב השו"ע לקמן (סי' תנ"ג) שיאמר הישראל לנכרי קדם הפסח טול את החמץ שנאפה בפסח ואני אטול אחר כך. וכתב המשנ"ב שם (ס"ק ו), שהסכמת האחרונים למעשה היא שיימכור הישראל את התנור לנכרי לכל הפסח, ויקצוב עמו סכום מסוים על כך, ויקח ממנו את סכום המקח עד לפני הפסח. והוסיף, שאין בזה משום איסור שכר שבת ויום טוב, כיון שהשכר על ימים אלו ניתן בהבלעה עם השכר על שאר ימי הפסח.

3) ולענין עסק או שותפות עם מומר המחלל שבת, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' צא) שאין היתר זה מועיל, שכיון שעל ידי תנאי זה מתרצה המומר שיקבל שותפו יום אחד מימות החול, נמצא שנהנה השותף ממלאכת המומר בשבת. והוסיף, שמשום כך אין להתיר שותפות עם מומר אלא באופן שהיו שותפים בימות החול בלבד, ובימי שבת ויו"ט יהיה העסק שייך למומר בלבד, הן לשכר הן להפסד, וכל זה בתנאי שיכול המומר לנהל את העסק בעצמו, שאם לא כן נמצא שבעצם השותפות גורם הוא למומר לחלל שבת. מאידך, בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' כו) כתב שאף באופן זה נחשב השותף כמסייע למומר בעבירה.

והוסיף בשו"ת שבט הלוי (שם), שכיון שעל הניירות הרשמיים של העסק כתוב גם שם השותף, יש בזה אף משום מראית העין שלא הותרה אלא בהפסד גדול מאוד, ומה שהתירו שותפות עם נכרי כשרק הנכרי מתעסק בשבת בעניני העסק, אין זה שייך היום כשמופיעים שמות השותפים על הניירות הרשמיים של העסק. [ומטעם זה כתב שם שכדאי שיעשו השותפים ניירות רשמיים

הלכות שבת סימן רמה

רמה ישׂראל ואינו־יהודי *שיש להם (א) שׂדה או תנור או מרְחֵץ או רְחִים של מים (ב) בשתפּוֹת, או

שהם שׂתפּין בַּחֲנוּת בַּסְחוּרָה, (ב) אם התנו מתחלה בשעה שִׁבְאוּ לַהֲשַׁתֵּף (ג) שִׁיְהִי שֶׁכֵּר השבת לאינו־יהודי לְבָדוֹ (ד) *אם מְעַט (ה) וְאִם הִרְבֵּה, וישכר יום אֶחָד כִּנְגַד יום השבת לישׂראל לְבָדוֹ,

א עבודת גלולים
כ"ב וְשֵׁם הַתּוֹסֵפוֹת
ב הַרְאֵשׁ שֶׁם

באר היטב

מה שנהגו מחזיקי רחים מהשר להושיב שם ישׂראל אֶפְלוֹ בשבת, רק זָהָרוּ שלא ידברו כלום בהעסק, ע"כ. וְהִי־אֵהָרֹן חולק עלי, דבכל גוּגֵי אסור ליטב שם, ע"ש. אין לישׂראל לקבל דבר־מאכל במכס אֶפְלוֹ לא הובא מחוץ לתחום ואין בו חשש צידה ומחבר, מ"א, ע"ש. ועין בהשבת מהר"א שו"ן סימן קנו, ובספר דת ודין סימן ו, ובספר משנה למלך בפ"י מהלכות שבת, ובתשובת פנים מאירות סימן לח:

שצרי תשובה

תעמוד קר עד בקרו של יום ראשון יגבו הרבה, וגם יש פסידא אם לא יריקו, שאם יריקו יפלו שמה אחרים, יש להמיר, אך שלא לומר בפרש להעוסקים במקלח ביום שבת ויצויות להם שיקריקו המצודה, רק לומר מידע לא עשית כן בשבת שעברה, או קל המרק לא יפסיד שכרו, כיון שיש כאן פסידא, ששעה להפקידו שומרים על היום וכל הלילה לפי שהוא רחוק משפת הנהר והזקן מצוי, וגם מפני שיש ישׂראל ויראה בשעת הורקת המצודה שלא יגבו, וכי"ש במשכבות שנהגו כה"ש, אך להרחיק מן הכעור ודוקמה טוב שיצמד מחוץ ויראה את מְשָׁעוֹ, ע"ש. ואם הישׂראל שיש להם מצודות דגים ושוברים א"י ולפעמים צדים בשבת, עין בשו"ת תפ"ץ ח"ב סי' נד ובשו"ת הרשב"ש סי' תקעו. ועין בגו"ר קלל ג סימן כא, בבחינות לחות שמכביאים במצרים ביום ראשון על השוק למכור והוא ידוע ומפרסם שמלאכת שבת הוא ע"י שכירות, ואף שעושה בקבלת אסור משום חשדא, אך כיון שהדבר צריך לרבייה נעשה ישׂראל תנאי עם הא"י בעל החלב שלא יקנה משמו אלא כשעשנה גביות וא"כ יד ישׂראל לא אגידא במקלחה, וכיון שהוא דרך מקוה ומקנה אין אנו אמתאין לטועים שיקברו שהוא דרך שכירות, ע"ש:

אבל אם התנו ובשעת חלוקת בשונה, כמ"ש בסעיף ב, זה ודאי מותר, אך להרמב"ם, דאל"כ לפרש הרמב"ם ואם באו לחשבון אסור אֶפְלוֹ אם התנו רק שחלקו בשונה, אלא ודאי דמותר. לפ"י אפי' אם אומר בשעת חלוקה: שקלנא בשבת ג' ז' וזו ואת בחד בשבת ק' וזו, מלא לי, דכתב ב"י בשם הגאונים דאסור, הרמב"ם לא ס"ל הכי, אלא בכל צד יש הטר אסור שהתנו, ונ"ש"י ג"כ בהרמב"ם סי' טו. ומ"א בס"י ב' לא"כ כ"כ, ועין בי"ח וביד אהרן. אם הם אין עושין כלום רק שהאינו־יהודי מסיק התנור ואופין בו ונותנין שכירות, א"ע דהישׂראל אסור לקבל השכירות משום שכר־שבת, וא"כ מ"שאי חלק סתם בהבלעה, מ"א, ע"ש. ויש שם טעות־סופר במ"א, שכתוב אֶפְלוֹ התנור לתסר, וצ"ל אֶפְלוֹ התנו ולא התנור, ע"ש ובא"ר במה שהשיג על מ"א במה שכתב דאניי בהבלעה]:

משנה ברורה

הימנו חשבון על זה למחר, הנה אסור משום "מצוא חפצך"³², כדלקמן סימן שו סעיף א, אָבֵל אם אינו יושב שם אלא כדי לשמר את האינו־יהודי שלא יגב מן המכס, מותר³³; ומזה נהיה שאם מה שנהגו מחזיקי רחים מהשר להושיב שם ישׂראל אֶפְלוֹ בשבת, רק יִזְהָרוּ שלא ידבר כלום בהעסק, עד כאן לשונו, וכן כתבו (לט) שארי אחרונים: **א ישׂראל ואינו־יהודי וכו'.** דע: ההתר גמור הוא באם הישׂראל יש לו איזה עסק או מלאכה בשתפּוֹת עם האינו־יהודי³⁴, שיתנו מתחלה קדם שלוקחין בשתפּוֹת³⁵: ע"כ אתה בשבת

באור הלכה

* שיש להם שׂדה או תנור וכו' בשתפּוֹת. הינו, שהוא של שניהם בעצמם, או שקבלוהו מאחד להתעסק בו בשתפּוֹת³⁶ [נגמרא בע"ג כ"ב, וכן אימא בסעיף ג]: * אם מְעַט וְאִם הִרְבֵּה. נראה דהוא הדין אֶפְלוֹ לא פרש כן בפרשו, דמסתמא כן הוא, ולא בא רק לאפוקי אם מתנה עמו שלכסוף; ובאור לחשבון משני הנמים דאסור, וכמו שכתבתי במשנה ברורה, וכן משמע מלשון הנגמרא בעבודת־גלולים כ"ב ישׂראל ואינו־יהודי שקבלו שׂדה בשתפּוֹת, לא יאמר ישׂראל לאינו־יהודי טל חלקך בשבת ואני בחל, ואם התנו מתחלה מטר, ולא הזכיר קלל בכריתא שיאמר הן רב

ותקח כפי מלאכתך, הן רב או מְעַט, ואני אֶעֱבֹד כִּנְגַדְךָ יום אֶחָד בחל ואטל כפי מלאכתך; ובשעת חלוקה ישל האינו־יהודי שכר עבור השבת, והישׂראל ישל יום אֶחָד כִּנְגַדְךָ, הן רב או מְעַט³⁷. אָבֵל אם לא התנו מתחלה, ובשעת חלוקה אומר לאינו־יהודי: טל אתה כנגד עמלך בשבת ואני בחל, זהו ודאי אסור. ואם לא התנו מתחלה, ובשעת חלוקה חלקו סתם בשונה, זהו בעינינו בגמרא ולא אפשיטא, ופסק הרמב"ם לחמרא והרא"ש לקלא, והמחבר סתם בהרמב"ם, והרמ"א פסק בהג"ה כהרא"ש במקום הפסד גדול. ואם התנו קדם שִׁבְאוּ להשתתף כנ"ל, ובשעת חלוקה הותרצו לחלק בשונה³⁸, זהו מותר אף להרמב"ם, וכמו שכתוב בסעיף ב. זהו עקרי הדינים שבסעיפים הראשונים, ויתר הפרטים וגם טעמיהן; ובאור לקמה: **(א) שׂדה או תנור וכו'.** טעם הדברים אלו דביעין התנו, דאי לא הכי, כיון דמתחלה בשעת עשיית השתפּוֹת היה משל המלאכה על שניהם יחדו, ולהכי אם אחר־כֵּן יאמר לאינו־יהודי: עשה אתה לבדך בשבת וטל לך כל הרוח של שבת, ואני אֶעֱשֶׂה לְבָדִי יום אֶחָד בחל כנגדו ואטל אותו לעצמי הרוח של אותו יום - הרי לה כאלו מעמיד את האינו־יהודי לפועל של בידים, כאלו אומר לו: עשה אתה עבורי בשבת ואני אֶעֱשֶׂה נגד זה עבורך בחל, והרי שלוחו ממש [תוספות]. ולפי זה, אם השתפו האינו־יהודי בעצמו או עושה אחרים, רק שאינם־יהודים אחרים הפאים לאפות מסיקין בו בתנור של מלאכה ונותנים סך־מה בשכרם, יכול הישׂראל לקבל משתפו שכרו המגיע לו לפי חלקו אֶפְלוֹ אם לא התנו, ובכלבד שילא יקח ממנו משל שבת לְבָדוֹ, אלא יקח ממנו סתם בהבלעת שאר ימים כדי שלא יהיה שכר־שבת, ולא חילשין משום מותרות הענין שיאמרו לצורך ישׂראל הוא עושה, כיון שידוע שיש לאינו־יהודי חלק בו³⁹ [מ"א וש"א]: **(ב) אם התנו מתחלה.** השעם, דכיון שהתנו בתחלה, (ב) לא הטל על הישׂראל כלל מעקרא לעשות בשבת, ואין האינו־יהודי שלוחו⁴⁰; **(ג) שיהיה שכר השבת וכו'.** וגבי שׂדה (ג) צריך שיאמר לו: תעמל לזרע ולחוש בשבת ותטל בשעת קצירה כנגד עמלך בשבת, ואני או שלוחי אֶעֱמַל בחל ואטל גם־כן כנגד יום שלישי⁴¹; **(ד) אם מְעַט וכו'.** דכיון דאינם מחשבין זה כנגד זה לטל בשונה, אם־כן אינם שׂתפּים כלל ביום שבת וביום א', רק בשאר הנמים, (ג) ולאפוקי אם מתנה עמו בשעת התנאי שלכסוף; ובאור לחשבון שיהיה השכר לשניהם בשונה, דאסור, דעל־כַּרְתֵּךְ הוא עמו כשמתן גם ביום השבת: **(ה) וְאִם הִרְבֵּה.** ואם אחר־כֵּן בשעת חלוקה באו לחשבון לומר: כמה נטלת אתה מרבה ואני מועט, נחלק המותר, שיהיה לשניהן בשונה, דעת המגן־אברהם

שער הציזין

(לט) הגר"ז ותי"אדם ושלמן שלמה, ואפשר דגם המגן־אברהם בסעיף קטן כ שכתב השעם שלא יאמרו לצרכו הוא עושה, גם־כן מודה היבא דיש לחש לפסידא, וכן כתב בספר תוספות־שבת, עין שם: (ב) רש"י: (ג) בית־יוסף ומגן־אברהם: (א) רמב"ם וירושלמי דעה רצ"ד סעיף יג וכפי מה שבאר הש"ך שם את דברי הרמב"ם, עין שם, וגם הש"י שם סובר כן לדינא, וכן משמע פה בבאור הגר"א בדבורי המתחיל אם מְעַט:

הלכות שבת סימן רמה

(ו) מתר. (ז) ואם לא התנו בתחלה, כשיבואו לחלק נוטל אינו יהודי שכר השבתות פלם והשאָר חולקים אותו. ואם לא היה שכר השבת ידוע, יטל האינו יהודי לבדו שביעית השכר וחולקים השאָר: הגה ויש מתירין השכר בדיעבד אפלו לא התנו, (ח) *ותלקו סתם (הרא"ש פ"ק דעבודה זרה ורבינו ירוחם ח"ב). ונגראה לי דהקפסד גדול יש לסמך עליו. ויש אומרים שכל זה לא מגרי אלא בשתפות שכל אחד עוסק (ג) [ב] (ט) ביזמו (כ"ט), אכל כשישניהם עוסקים ביחד כל ימי החל ובשבת עוסק האינו יהודי לבדו, מתר לחלק עמו כל השכר, דאינו יהודי (י) אדעתה דנפשה קא עבדי, (יא) ואין הישראל נהנה במלאכתו בשבת פיון שאין המלאכה משלת עליו לעשות. ומכל מקום לא יטל שכר שבת אלא (יב) בהקלעה עם שאר הימים (ר"ן פ"ק דשבת, סוף פרק כל כתיב וסוף פ"ק דעבודה זרה):

ב היבא שהתנו בתחלה, אם אחר-כך בשעת חלקה (יג) נתרצה האינו יהודי לחלק בשנה, מתר. ג היבא

ג הרמב"ם שם בפרק ו ד מהר"י אבהו ב תוספות לתקנת ה בית יוסף מהר"ב התוספות דעבודת הגוילים כ"ב

באר היטב (3) ביזמו. פין דהישראל עושה נגד מה שעשה האינו יהודי בשבת, ה"ל [3] ביזמו. פין כ"ט. ועין ביראפריים דקריים ברויים בפרוש דברי הש"י ומג"א בזה:

שערי תשובה

באור הלכה

אז מעט, וכן משמע מלשון השלחן ערוך יורה דעה רצ"ד סעיף יג גבי ערלה, דרין אחד הוא עם ענינו דהרמב"ם בכל הפרטים, ובשניהם העתיק המחבר את לשונו ממש ולא הזכיר קלל שיתנה הן רב או מעט, אלא על-כרחי כמו שכתבנו, דרצה הרמב"ם רק לאפוקי שלא יתנה עמו שיבואו להשפון, וכל הנשנן בלשון קצרה, וכמו שכתב הש"ך שם, דבזה העתיק הרמב"ם את סיפא דבביתא דאם פאז להשפון אסור: * ותלקו סתם. פין משנה ברורה. וכל הדברים הוא מקרימא שם בבגמרא כ"ב ע"א ומפרש רש"י שם. ועין בפגני אברהם שהביא מרבנו יתום וזה לשונו: ואם סתמא לקח האינו יהודי בשבת בלא אמירת ישראל, בעיא ולא אפשיטא וקלא, ואחר-כך הביא פרוש רש"י על זה, פין שם. ועין בפרי מגדים ולבושי שרד שפרשו דהרבנו יתום, פין שלקח האינו יהודי מתחלה מעצמו סתם, אפלו אמר לו ישראל אחר-כך: אמה נטלת את יום השבת ואני אטל כנגדו יום החל, גם כן מתר, אבל לרש"י אסור זה, פין שם. ולעניית דעתי נראה דהרבנו יתום לא פנו לזה, דכלי עלמא אסור דהישראל אסור לו להזכיר של שבת בשעת חלקה אפלו אם כבר נטל האינו יהודי של שבת בתחלה, פין בספר התרומה ובכור ברש הסימן, ולמה לן לומר שהרבנו יתום חלק על פלן? אלא פננת רבנו יתום הוא לבאר האבעיא, שאינו יהודי נטל כנגד יום השבת, הן רב או מעט, והישראל כנגדו יום חל,

ודע, דכל הפעיה הנה מגרי שהישראל והאינו יהודי הם שתפים בגוף התנור והמרחץ, אבל אם אין לאינו יהודי חלק בגוף התנור, רק שהוא מקבל חלק ברוח בשביל שהוא אופה ומסיק התנור, יש אומרים דלא מהני בזה אפלו כשמתנה בתחלה: טל אמה חלקך בשבת ואני יום אחד בחל, דכיון שגוף התנור הוא של ישראל, הוי לה כמשכיר לו תנור על שבת, שפסיק לו בשביל זה השכר, יום אחד של חל, ואסור לטל שכר שבת. ועין בבגמרא אברהם שפסיק דיש לחל להחמיר בנדע זה. ונדוקא באופן זה שהוא בשביל זה, (1) אבל אם הוא בהקלעה, כגון שהקלעה, טל אמה שנים ושלשה ימים ואני שנים ושלשה ימים, שרי כשהתנה זה בתחלת השתפות. (2) ויש מאחרונים שסוכרין דלא בעינן בזה שאין לאינו יהודי חלק בגוף התנור והתנור מעקרא, פין שהוא בהקלעה: (3) **ביזמו.** דאין פיון דהישראל עושה כל יום א', הוי לה האינו יהודי פשוטו כל יום השבת בשבילו, ולכך בעינן שיתנה מעקרא, וכנ"ל. (4) וכתבו האחרונים, דהוא הדין אם האינו יהודי נתן מעות לישראל להתעסק בהם בחל, ובשבת מתעסק הוא, דאסור לישראל לקבל ממנו שכר מן הרוח שנוול בשבת, אלא אם כן יתנה הישראל עמו מעקרא שלא יהיה משל עליו יום השבת כלל, דאי לאו הכי, פיון דהמלאכה הזאת משלת על ישראל והאינו יהודי עושה שליחותו, אסור: (5) **אדעתה דנפשה קעבידי.** בשביל חלקו, (6) דהוי לה פאריס דמתר מדינא¹², וכנ"ל בריש סימן רמג, דכיון שהוא לוקח בפרות עבדי אדעתה דנפשה וחלק הישראל נשבת ממילא, והוא הדין פאן, אלא דשם אסור בתנור משום מראית העין שיאמרו שכירו הוא, וכאן ליבא מראית עין, דהכל יודעין שיש לאינו יהודי חלק בו: (7) **(יא) ואין הישראל נהנה וכי.** ורצה לומר, דהנאנתו הוא רק הנאה דממילא, אבל אין האינו יהודי עושה מלאכתו בשבילו להנותו דלקוי פשוטו בזה, פיון דאין משל כלל על ישראל בזה לעשות בשבת, דהא בחל מתחמין שניהם, ובשבת אין האינו יהודי יכול לכפוש שיעסק עמו, משום הכי בנדאי אדעתה דנפשה עבידי¹³: (8) **(יב) בהקלעה.** דאי לאו הכי מחויי כשכר שבת¹⁴: (9) **(יג) נתרצה האינו יהודי.** ורצה לומר, שעלה, לפי מה שהתנו הן רב או מעט, על חלק השבת יומר מיום אחד החל של ישראל, ובשעת חלקה נתרצה לחלק בשנה, אפלו הכי לא אמרינן דאגלאי מלתא למפרע דהאינו יהודי היה פשוטו למלאכת שבת, אלא מתנה בעלמא הוא דהייב לה האינו יהודי, פיון דהתנו מתחלה שיהיה יום השבת שיהי לו לבדו. ונדוקא

שער הציון

(7) הוא דעת רש"י ותוספות בעבודת הגוילים כ"ב ע"א. ותשו' בסעיף קטן ב פתח דהרמב"ם גם כן בזה להקל, וכן פתח הפ"ח שם ביהודה דעה (7) דהרמב"ם שרי בזה ונראה שחזר את עצמו למה שכתב בסיומן זה דהרמב"ם מודה בזה להראב"ד, וכן פתח הפרי מגדים. וכן לפי מה שמפרש הש"ך שם את דברי המסכת אפרש דהוא סבר גם כן כהפ"ח בזה, וכן פתח התוספות שבת. אכן הש"י שם מחמיר בזה, והוא סותר לדבריו שבכאן בסעיף קטן ב, וכן פתח בהוספות שבת, ועין פרי מגדים במצות נהב שישבו קצת בדיח: (8) נראה דכל הישראל להקריח להאינו יהודי שחלקו בשנה, כהפ"ח ב הוא ודאק על-ידי רצונו, וכמו שכתבנו במשנה ברורה שם: (1) מגן אברהם: (2) מגן אברהם: (3) פין באלה רבה סעיף קטן א וסעיף קטן ח ובפרי מגדים סעיף קטן ג וביראפריים. ואם האינו יהודי נוטל חצי הרוח בכל יום עבד אפתי, אף להמגן אברהם לא בעינן דוקא שיתנה מעקרא אם הוא בהקלעה, דהא הוא פאריס ממש, ולכן אם נתפרסם שהוא אינו שכיריים, דהו ליבא משום מראית עין כנ"ל בסיומן רמג, שרי: (4) שרי כנסת הגדולה ועלת שבת ומגן אברהם: (5) ר"ן ומגן אברהם:

הלכות שבת סימן רמה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ה]

ועין ב'פאליה רבה שהאריך גם כן בזה ולבסוף נשאר בצריך עיון⁹.

9 ובשדה, שאין שכר כל יום ידוע, כתב השו"ע הרב (ק"א ס"ק א) שאפשר שלבולי עלמא אין החלוקה נחשבת כהערמה.

[משנ"ב ס"ק ו]

ואם לא נודע וכו' כגון בחנות, נשארין לכתחלה לחלק בשנה¹⁰.

10 וביאר בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"א סי' צ), שאין הכוונה לחנות שאין אפשרות לברר כמה רווחים היו בה בכל יום, שאם כן התנאי אינו תנאי, ולפיכך אסור להשתתף עם הנכרי באופן זה, אלא הכוונה היא לחנות שאפשר לדעת כמה רווחים היו בה בכל יום, אלא שצריך לטרוח בשביל זה, ולפיכך כשאירע לפעמים שלא נודע כמה רווח היה, לא נאסר הדבר בעבור זה.

[משנ"ב ס"ק י]

אדעתה דנפשה קעביד¹¹. בשביל חלקו, דהוי לה קאריס דמתר מדינא¹².

11 וכן בן חו"ל השוהה בארץ ישראל הדעתו לחזור לחו"ל, שדינו לענין יום טוב שני כבן חו"ל, ונעשה שותף בחנות עם בן ארץ ישראל, כתב הברכי יוסף (סי' תצו ס"ק ה) שמותר לבן ארץ ישראל למכור ביו"ט שני בחנות המשותפת [אף על פי שלבן חו"ל אסור למכור ביו"ט שני], ולחלק את השכר בשוה, מכיון ששניהם עוסקים בחנות בחד תמיד, וכפי שפסק הרמ"א לענין ישראל ונכרי. והוסיף, שאף שהמחבר השמיט דין זה, מ"מ אין זו ראייה מוכחת שחולק, ומשום כך יש להתיר.

12 ואף כשחלקו של הנכרי בבעלות אינו אלא שלישי או רבע, כתב הגר"ש אויערבך (שולחן שלמה ס"ק א) שאם עומד הוא

בחנות בשבת מותר לישראל לחלק עמו את הרווחים בשוה, ואפילו אם חלקו של הנכרי בבעלות הוא קטן ורוב מוחלט של הבעלות הוא של ישראל, והוסיף, שכך כתב בשו"ת חת"ס (א"ח סי' נח), שאפילו אם אין לנכרי בעסק אלא חלק קטן, הרי זה מותר. וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק א).

[משנ"ב ס"ק יא]

בנדאי אדעתה דנפשה קעביד¹³.

13 ודוקא כשגם הנכרי אינו חייב לעסוק בשבת, אך אם חייב הוא לעשות כן מחמת התנאי, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"א סי' צ) שכיון שעושה כן מחמת התנאי, הרי הוא שלוחו של הישראלי. ואף שלגבי ישראל שהשכיר את המכס לנכרי לשבתות, כתב הרמ"א לעיל (סי' רמד סי') שמותר לישראל לקבל את המכס אף כשמחוייב הנכרי לעבוד, כל זה הוא רק במקום הפסד, אבל בשותפות שאין בה אלא מניעת רווח לא התירו. והוסיף, שכשאין הנכרי חייב לעשות כן מחמת התנאי, אף שמכין שאם לא יעסוק בשבת לא תהיה דעת הישראל נוחה מכך, וחושש להסתלק מהשותפות, מ"מ מותר הדבר, שכיון שלא היתנו ביניהם על כך, הרי הוא עושה על דעת עצמו.

[משנ"ב ס"ק יב]

דאי לאו ה"י מ'חזי כשכר-שבת¹⁴.

14 ואף שאין לישראל שום קשר ושייכות למלאכה שעושה הנכרי, שהרי אין הנכרי עושה זאת אלא על דעת עצמו, ומה שנותן הנכרי לישראל את חלקו ברווח אין זה אלא בגדר מתנה, כתב השו"ע הרב (ס"ח) שמ"מ אסור לעשות כן, שכיון שיש לישראל חלק בעסק שבו עושה הנכרי את המלאכה, נראה הדבר כשכר שבת.

המשך מעמוד קודם

[בה"ל ד"ה שיש להם]

נכרי, כתב בספר דעת תורה שנחלקו אחרונים בדבר, ויש הסוברים שאסור לעשות כן, אף על פי שמתנה בשעת ההשתתפות שיום השבת יהיה שייך לנכרי בלבד, כיון שלא השתתפו בתחילת הבעלות.

הינו, שהוא של שניהם בעצם, או שקבלוהו מאתד להתעסק בו בשתפות⁸.

8 ואם היה הישראל בתחילה בעלים לבדו, ורוצה לשותף עמו